

DOI 10.32782/2786-8559/2024-5-13
УДК 330.5

Романовський Валентин Валентинович

аспірант кафедри економічної теорії,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-4971-0748>

ЩОДО ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ FRONTIER ТЕХНОЛОГІЙ ІТ СЕКТОРУ

В статті показано вагомість інтелектуальної власності у сучасній економіці, що пов'язано з домінуванням інтелектуальної праці та необхідністю захисту її результатів. Бурхливий розвиток цифрових технологій зумовив значне збільшення інвестицій у сферу науково-дослідних та дослідно конструкторських робіт за зростання витрат на комерціалізацію ідей. В цих умовах загострилася потреба захисту інноваційних технологій та знань від незаконного використання. Різні форми прав інтелектуальної власності вимагають різних підходів до їх захисту. Основною причиною патентування є прагнення отримання прибутку завдяки ексклюзивності процесу або продукту. Отримання ліцензії дозволяє ліцензіару провадити діяльність на нових ринках, подолати проблему впровадження технології на різних ринках, особливо в зарубіжних країнах завдяки зниженню витрат і ризиків. Більшість країн запровадили національні режими для забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в межах своєї юрисдикції. На міжнародному рівні захист прав інтелектуальної власності регулюється Договором про патентну кооперацію. Кожна галузь має розвивати власну політику щодо інтелектуальної власності. Особливе місце серед сучасних галузей посідає ІТ сектор з його Frontier технологіями, що виникли на стику радикального наукового прориву і впровадження інновацій у реальний сектор економіки. До них відносяться цифрові технології – метавесвіт, Інтернет речей, блокчейн, штучний інтелект, великі дані та квантові обчислення; фізичні технології – автономне водіння, 3D поліграфічні та апаратні інновації; біологічні технології – біодрук, органіди, генна інженерія, людське збільшення і інтерфейс мозок-комп'ютер. Посилення захисту інтелектуальної власності вимагає комплексу дій держави, які мають бути узгоджені як з національним антимонопольним законодавством, так і з міжнародними договорами та практикою. Ефективний захист прав інтелектуальної власності сприяє економічному розвитку країни завдяки кращому захисту інвестицій, посиленню захисту винаходів від несанкціонованого використання; створенню конкурентних переваг на основі інновацій, підвищення надійності захисту репутації компанії.

Ключові слова: інтелектуальна власність, ліцензія, патент, Frontier технології, ІТ сектор.

Valentyn Romanovskyi

Vadym Hetman Kyiv National University of Economics

THE PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY FOR THE DEVELOPMENT OF FRONTIER TECHNOLOGIES OF THE IT SECTOR

The article highlights the significance of intellectual property (IP) in the modern economy, which is characterized by the dominance of intellectual labor and the need to protect its results. The rapid development of digital technologies has led to a significant increase in investment in research and development, while the cost of commercializing ideas has also risen. In this context, the need to protect innovative technologies and knowledge from illegal use has become more acute. Different forms of IP rights require different approaches to their protection. The main reason for patenting is to obtain profit due to the exclusivity of the process or product. Obtaining a license allows the licensee to operate in new markets, overcome the problem of implementing the technology in different markets, especially in foreign countries, by reducing costs and risks. Most countries have introduced national regimes to ensure the protection of IP rights within their jurisdiction. At the international level, the protection of IP rights is regulated by the Patent Cooperation Treaty. Each industry should develop its own IP policy. The IT sector with its Frontier technologies, which have emerged at the intersection of radical scientific breakthroughs and the implementation of innovations in the real sector of the economy, holds a special place among modern industries. These include digital technologies – the metaverse, the Internet of Things, blockchain, artificial intelligence, big data and quantum computing; physical technologies –

autonomous driving, 3D printing and hardware innovations; biological technologies – bioprinting, organoids, genetic engineering, human augmentation and brain-computer interface. Strengthening IP protection requires a set of government actions that must be consistent with both national antitrust legislation and international treaties and practices. Effective protection of IP rights contributes to the economic development of the country due to better protection of investments, strengthening protection of inventions from unauthorized use; creation of competitive advantages based on innovation, increasing the reliability of protection of the company's reputation.

Keywords: *intellectual property, license, patent, Frontier technologies, IT sector.*

Вступ. В сучасному світі, де знання та інновації стають рушійною силою економічного розвитку, питання захисту інтелектуальної власності (ІВ) набуває все більшої актуальності. Питання прав інтелектуальної власності відіграє важливу роль у сучасній економіці, оскільки для забезпечення продуктивності інтелектуальної праці її результати, пов'язані з інноваціями, мають бути належним чином захищені. Останніми роками у світі інвестиції у сферу науково-дослідних та дослідно конструкторських робіт (НДДКР) суттєво зросли через збільшення витрат, необхідних для виведення нової технології на ринок. Відповідно підвищилася вартість інноваційних технологій, що загострило потребу захистити нові знання від незаконного використання, принаймні на певний період, який би забезпечив відшкодування науково-дослідних та інших пов'язаних з ними витрат і отримання адекватних прибутків від інвестиції в НДДКР.

Захист права інтелектуальної власності є необхідною умовою для кращої ідентифікації, планування, комерціалізації, захисту винаходу чи продукту творчості. Кожна галузь має розробити власну політику щодо прав інтелектуальної власності, стиль управління нею залежно від своєї спеціалізації. Особливої уваги потребує ІТ промисловість, яка наразі розвиває стратегію захисту прав інтелектуальної власності, яка базується на кращому фокусуванні та підході до інновацій.

Матеріали та методи. Аналізом проблем інтелектуальної власності в Україні у своїх роботах займалися такі вчені, як Ю. Капиця, який дослідив теоретичні аспекти інтелектуальної власності та проблемні моменти її захисту [1], зарубіжний досвід захисту інтелектуальної власності проаналізовано Н. Бочаровою [2], специфіку захисту торгових марок вивчено в роботі Н. Мироненко [3], правові аспекти захисту прав інтелектуальної власності розкрито Е. Кохановською [4] та М. Паладій [5], потенціал інтелектуальної власності став предметом дослідження В. Дюндіна [6] та багатьох інших. Не зважаючи на велику увагу до питань захисту прав інтелектуальної власності і значні теоретичні напрацювання у цій сфері дотепер залишаються недостатньо розкритими питання визначення захисту різних форм інтелектуальної власності у різних галузях, зокрема у сфері ІТ.

Дослідити особливості захисту інтелектуальної власності в контексті розвитку Frontier технологій ІТ сектору.

Результати. Інтелектуальна власність охоплює широкий спектр нематеріальних активів, таких як винаходи, промислові зразки, твори літератури та мистецтва, товарні знаки, комерційні таємниці, тощо. Інтелектуальна власність стосується будь-якого оригінального творіння людського інтелекту, наприклад мистецького, літературного, технічного чи наукового твору. Права інтелектуальної власності (ПІВ) стосуються законних прав, наданих винахіднику або автору для захисту свого винаходу або творіння протягом певного періоду часу [7]. Ці юридичні права надають виключне право винахіднику/творцю або його правонаступнику повністю використовувати свій винахід/твір протягом певного періоду часу. Як і будь-яке інше майно, права інтелектуальної власності можуть бути передані, продані чи подаровані.

Закони та адміністративні процедури, що стосуються прав інтелектуальної власності, сягають корінням у історію Європи. Тенденція видачі патентів почалася в чотирнадцятому столітті. Порівняно з іншими європейськими країнами, у деяких питаннях Англія була технологічно розвинутою та використовувала для залучення ремісників з інших країн на особливих умовах. Перші відомі авторські права з'явилися в Італії [8]

У сучасному світі, що швидко змінюється, інтелектуальна власність (ІВ) і нематеріальні активи стрімко набирають важливості. На поточному етапі увага до інтелектуальної власності зростає у зв'язку з бурхливим розвитком цифровізації та інноваційних технологій ІТ-галузі. Frontier технології виникли на стику радикального наукового прориву і впровадження інновацій у реальний сектор економіки. До них відносяться:

- 1) цифрові технології – метавсесвіт, Інтернет речей (IoT), блокчейн, штучний інтелект (AI), великі дані та квантові обчислення;
- 2) фізичні технології – автономне управління, 3D поліграфічні та апаратні інновації;
- 3) Біологічні технології – біодрук, органіди, гена інженерія, інтерфейс мозок-комп'ютер.

Ці технології кардинально змінюють суспільство, способи комунікації, впровадження інновацій, створення та ведення бізнесу. Саме Frontier технології можуть сприяти вирішенню деяких із

найактуальніших глобальних проблем людства. Комерційний потенціал розвитку Frontier технологій ІТ сектору характеризується наступними даними (табл. 1).

Нині обсяг ринку Frontier технологій вже становить 350 мільярдів доларів США, який до 2025 року може зрости до 3,2 трильйона доларів США. Зокрема протягом 2016-2020 рр. ІІІ зріс на 718%, великі масиви даних – на 699%, цифрові технології на 172%, хмарні обчислення на 122% автономні системи на 109%, ринок інтернет речей скоротився на 81% [9]. Таким чином ринок Frontier технологій має величезний потенціал, і ця сфера значною мірою керується відносинами інтелектуальної власності.

До проблемних питань захисту ІВ в ІТ сфері Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) віднесено наступні (табл. 2).

Вирішення цих проблемних питань є важливою умовою для забезпечення спроможності поточної системи ІВ продовжувати сприяти інноваціям в епоху передових технологій. Нині кардинальне збільшення інвестицій у НДДКР характеризується скороченням циклу продукту та високим ризиком копіювання інновації конкурентами, що потребує посилення захисту ПІВ.

Спочатку лише патенти, товарні знаки та промислові зразки охоронялися як «промислова власність», але тепер термін «інтелектуальна власність» має набагато ширше значення. Захист ІВ охоплює такі її види, а саме:

- патенти;
- промислові зразки, що стосуються особливостей будь-якої форми, конфігурації, малюнка поверхні, композиції ліній і кольорів, застосованих до виробу, наприклад, чи то 2-D текстиль, чи 3-D зубна щітка;
- торгових марок, що стосуються будь-якої марки, назви або логотипу, під якими ведеться торгівля будь-яким продуктом або послугою та за якими ідентифікується виробник або постачальник послуг. Товарні знаки можна купувати, продавати та ліцензувати. Торгова марка не існує окремо від продукту чи послуги, які вона символізує;
- авторського права, що стосується вираження ідей у матеріальній формі та включає літературні, музичні, драматичні, художні, кінематографічні твори, аудіокасети та комп'ютерне програмне забезпечення;
- маркування, які ідентифікують походження товару з певної країни, регіону чи місцевості на цій території [10].

Таблиця 1 – Стан і перспективи розвитку ринку Frontier технологій

Вид технологій	Штучний інтелект	Інтернет речей	Масиви великих даних	Блокчейн
Стан ринку	Очікується ринок ІІІ зросте з 16 млрд дол у 2017 році до 191 млрд дол у 2024 році	Очікується ринок ІоТ зросте з 130 млрд дол у 2018 році до 1,5 дол трильйонів у 2025 році	Ринок великих даних є очікується зростання від 32 млрд доларів у 2017 році 157 мільярдів доларів у 2026 році.	Ринок блокчейнів є очікується зростання від 708 млн доларів у 2017 році 61 мільярд доларів США у 2024 році
Кількість публікацій у 1996-2018 рр.	403,596	66,467	73,957	4,821

Джерело: [9]

Таблиця 2 – Проблемні моменти захисту інтелектуальної власності в ІТ сфері

Сфера	Проблема
Патенти	Чи може штучний інтелект винаходити і що означає штучний інтелект для людських винаходів?
Авторське право та суміжні права	Як найкраще сприяти доступу до даних для машинного навчання та ІІІ?
Обробка великих даних	Яку роль відіграє ІР у балансуванні доступу до даних, сприянні створенню даних та захисту законних інтересів?
Комерційна таємниця	Чи забезпечує чинне законодавство про комерційну таємницю правильний баланс між захистом інновацій у сфері штучного інтелекту та законних інтересів третіх сторін у їх доступі до певних даних і алгоритмів?
Адміністрування інтелектуальної власності	Як передові технології можуть допомогти новаторам і творцям у всьому світі отримати вигоду з ІВ?
Розбудова потенціалу	Які політичні заходи можуть сприяти скороченню технологічного розриву та допомогти передовим технологіям вирішити нагальні глобальні проблеми?.

Джерело: [9]

Зупинімося на захисті прав на окремі види ІВ. Патент видається на винахід, що відповідає критеріям глобальної новизни, неочевидності та промислового або комерційного застосування. Патент – це охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і право власності на винахід (корисну модель) [11]. Патенти можуть бути видані на продукти та процеси. Основною причиною патентування винаходу є прагнення отримання прибутку завдяки ексклюзивності продукту чи процесу. Власник патенту може скористатися своїм винятковим правом, продаючи запатентований винахід самостійно або надаючи ліцензію третій стороні.

В Україні патентне право розпочало свій розвиток одразу після здобуття нею незалежності, реформування відбулося у 2020 році, під час війни було прийнято Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» від 01.04.2022 № 2174-IX [12].

Ліцензія – дозвіл володільця патенту (ліцензіара), що видається іншій особі (ліцензіату), на використання винаходу (корисної моделі) на певних умовах [13]. По суті ліцензія – це договір, за яким ліцензіар уповноважує ліцензіата здійснювати певну діяльність, яка в іншому випадку була б незаконною. Наприклад, у патентній ліцензії власник патенту (ліцензіар) уповноважує ліцензіата здійснювати визначені права щодо патенту. Наслідком є надання ліцензіату права робити те, що йому/їй інакше було б заборонено робити.

Ліцензіар також може ліцензувати «ноу-хау», що стосується реалізації ліцензованого патентного права, наприклад, інформація, процес або пристрій, що виникають або використовуються в бізнес-діяльності, також можуть бути включені разом із патентним правом до ліцензійної угоди. Серед прикладів ноу-хау можна навести технічну інформацію, таку як формули, методи та робочі процедури; комерційну інформацію, таку як списки клієнтів і дані про продажі, маркетингові, професійні та управлінські процедури. Загалом, будь-яка технічна, торгова, комерційна чи інша інформація може бути предметом захисту [13].

Отримання ліцензії дозволяє ліцензіару провадити діяльність на нових ринках, що створює нові сфери для отримання прибутку, а також дозволяє подолати проблему впровадження технологій на різних ринках, особливо в зарубіжних країнах завдяки зниженню витрат і ризиків, а також економії витрат на маркетинг. Ліцензіат набуває таких переваг, як економія на наукових дослідженнях та розробках та усунення відповідних ризиків; швидке використання сприятливої кон'юнктури ринку, до того, використання інноваційних технологій.

В умовах посилення конкуренції на ринку інновацій корпорації прийшли до висновку, що комерційних таємниць¹ недостатньо для захисту нових розробок. Потрібні єдині міжнародні закони та правила щодо використання патентів, торгових марок, авторського права тощо. Так, свого часу права інтелектуальної власності стали важливою складовою правил Світової організації торгівлі (СОТ) [8].

На міжнародному рівні захист ПІВ регулюється Договором про патентну кооперацію (РСТ) – це багатосторонній договір, який набув чинності в 1978 році [3]. РСТ полегшує процес подачі заявок на видачу патенту на винахід у різних країнах. Договір про патентну кооперацію є договором, що передбачає подання заявок з метою отримання патентної охорони у різних країнах Він дає винахіднику або заявнику можливість користуватися спрощеною процедурою отримання патентної охорони. Зазначений Договір передбачає подання однієї міжнародної заявки, тобто завдяки РСТ винахідник країни-учасниці РСТ може одночасно отримати ПІВ на винахід у всіх або будь-яких країнах-членах, не подаючи окрему заявку в країнах, а лише вказавши їх у заявці, таким чином заощаджуючи кошти на оплату зборів за подання, переклад тощо. Вся діяльність, пов'язана з РСТ, координується Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ), розташованою в Женеві [14].

ВОІВ сприяє обговоренню та формуванню знань між державами-членами та іншими зацікавленими сторонами щодо впливу передових технологій на ІВ, підтриманню обґрунтованого вибору політики та надає практичні інструменти та вказівки щодо захисту ІВ у новому цифровому світі. ВОІВ також підтримує обмін інформацією між відомствами інтелектуальної власності про те, як найкраще застосовувати нові технології, як зробити IP-адміністрування швидшим, ефективнішим і доступнішим.

Таким чином, управління інтелектуальною власністю та захистом прав інтелектуальної власності є багатомірним завданням і вимагає комплексу дій держави, які мають бути узгоджені як з національним антимонопольним законодавством, так і з міжнародними договорами та практикою. Ефективний захист ПІВ сприяє економічному розвитку країни у спосіб:

захисту інвестицій, оскільки інвестори готові вкладати кошти в розробку нових продуктів та

¹ Нерозкрита інформація, зазвичай відома як комерційна таємниця або конфіденційна інформація, може включати формулу, модель, компіляцію, програму, пристрій, метод, техніку або процес. Захист нерозкритої інформації чи комерційної таємниці насправді не є новим для людства; на кожному етапі розвитку люди розвивали методи збереження важливої інформації в секреті, зазвичай обмежуючи знання членам своєї сім'ї.

технологій, у тому випадку, якщо будуть впевнені, що їхні інвестиції будуть захищені від несанкціонованого використання;

створення конкурентної переваги за рахунок володіння ексклюзивними інтелектуальними активами;

підвищення надійності захисту репутацію компанії та запобігання використанню її бренду або продуктів шахраями.

забезпечення механізму боротьби з порушеннями, піратством і несанкціонованим використанням винаходів;

спрощенню доступу до інновацій, оскільки публікуються всі форми інтелектуальної власності, за винятком комерційної таємниці.

Висновки. В сучасному цифровому світі поширення Frontier технологій в ІТ секторі

підвищило увагу до інтелектуальної власності через специфіку форми і змісту продукції зазначених галузей. Різні форми прав інтелектуальної власності вимагають різних підходів до їх захисту, планування, стратегій комерціалізації і заохочення винахідників в різних галузях. Кожна галузь має розвивати власну політику щодо інтелектуальної власності, стиль управління захистом прав інтелектуальної власності залежно від своєї спеціалізації. Наразі вітчизняна ІТ галузь активно розвиває механізми захисту прав інтелектуальної власності. Для запобігання шахрайству в цій сфері необхідно спиратися на міжнародні стандарти і антимонопольне законодавство, щоб запобігти незаконному затверджені недійсних прав та підтримки незаконних, хоча й обмежених монополій у ІТ.

Література:

1. Капіца Ю. Проблеми реалізації прав інтелектуальної власності в Україні. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2007. № 1. С. 3–12.
2. Бочарова Н. Конституційно-правова охорона інтелектуальної власності (сучасний зарубіжний досвід). *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2006. № 4. С. 37–44.
3. Мироненко Н. Захист прав на торговельні марки: українська практика та європейський досвід. *Право України*. 2011. № 3. С. 30–39.
4. Кохановська О. Основні теорії права інтелектуальної власності та їх вплив на розвиток сучасного законодавства в Україні. *Право України*. 2011. № 5. С. 52–59.
5. Паладій М. Удосконалення державної системи правової охорони інтелектуальної власності – важлива складова інноваційного розвитку України. *Інтелектуальна власність*. 2010. № 4. С. 9–21.
6. Дюндін В.Д. Інтелектуальна власність як головна складова інтелектуального потенціалу. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. С. 29–37.
7. Bainbridge DI. Intellectual property. New York: Longman; 2002. URL: https://ia800702.us.archive.org/25/items/IntellectualPropertyeighthEdition/DBainbridge_intellectual_property.pdf
8. Watal J. Intellectual property rights in the WTO and developing countries. London: Kluwer Law International. 2001. URL: https://www.researchgate.net/publication/326573265_Intellectual_Property_Rights_in_the_WTO_and_Developing_Countries
9. Frontier Technologies World Intellectual Property Organization (WIPO). URL: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/frontier_technologies/pdf/frontier-tech-6th-factsheet.pdf
10. Chandra Nath Saha, Sanjib Bhattacharya. Intellectual property rights: An overview and implications in pharmaceutical industry. *Journal of Advanced Pharmaceutical Technology & Research*. 2011. No. 2(2). P. 88–93. DOI: <https://doi.org/10.4103/2231-4040.82952>
11. Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII (Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 7. ст. 32). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
12. Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» від 01.04.2022 № 2174-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text>
13. Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII (Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 7. ст. 32). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
14. Saha C.N., Bhattacharya S. Intellectual property rights: An overview and implications in pharmaceutical industry. *J Adv Pharm Technol Res*. 2011. No. 2(2). P. 88–93. DOI: <https://doi.org/10.4103/2231-4040.82952>

References:

1. Kapitsa Y. (2007) Problemi realizatsiyi prav intelektual'noyi vlasnosti v Ukraini. [Problems of realization of intellectual property rights in Ukraine]. *Teoriya i praktika intelektual'noyi vlasnosti – Theory and practice of intellectual property*, vol. 1. pp. 3–12.
2. Bocharova N. (2006) Konstitutsiyano-pravova okhorona intelektual'noyi vlasnosti (suchasniy zarubizhniy dosvid) [Constitutional and legal protection of intellectual property (modern foreign experience)]. *Teoriya i praktika intelektual'noyi vlasnosti. –Theory and practice of intellectual property*, vol. 4, pp. 37–44.
3. Mironenko N. (2011) Zakhist prav na torhovel'ni marki: ukrayins'ka praktika ta yevropeys'kiy dosvid. [Protection of trademark rights: Ukrainian practice and European experience]. *Pravo Ukraini. – Law of Ukraine*, vol 3, pp. 30–39.
4. Kokhanovs'ka O. (2011) Osnovni teoriyi prava intelektual'noyi vlasnosti ta yikh vpliv na rozvitok suchasnoho

- zakonodavstva v Ukraini. [Basic theories of intellectual property law and their influence on the development of modern legislation in Ukraine]. *Pravo Ukraini. – Law of Ukraine*, vol. 5, pp. 52–59.
5. Paladiy M. (2010) Udoskonalennya derzhavnoyi sistemi pravovoyi okhoroni intelektual'noyi vlasnosti – vazhliva skladova innovatsiynoho rozvitku Ukraini. [Improving the state system of legal protection of intellectual property is an important component of the innovative development of Ukraine]. *Intelektual`na vlasnist`. Intellectual Property*, vol. 4, pp. 9–21.
 6. Dyundin V. D. (2014) Intelektual`na vlasnist` yak holovna skladova intelektual`noho potentsialu. [Intellectual property as the main component of intellectual potential]. *Efektivna ekonomika. – Efficient economy*, vol. 5, pp. 29–37.
 7. Bainbridge D. I. (2002) Intellectual property. New York: Longman. Available at: https://ia800702.us.archive.org/25/items/IntellectualPropertyEighthEdition/DBainbridge_intellectual_property.pdf
 8. Watal J. (2001) Intellectual property rights in the WTO and developing countries. London: Kluwer Law International. Available at: https://www.researchgate.net/publication/326573265_Intellectual_Property_Rights_in_the_WTO_and_Developing_Countries
 9. Frontier Technologies World Intellectual Property Organization (WIPO). Available at: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/frontier_technologies/pdf/frontier-tech-6th-factsheet.pdf
 10. Chandra Nath Saha, Sanjib Bhattacharya (2011) Intellectual property rights: An overview and implications in pharmaceutical industry. *Journal of Advanced Pharmaceutical Technology & Research*, no. 2(2), pp. 88–93. DOI: <https://doi.org/10.4103/2231-4040.82952>
 11. Zakon Ukraini «Pro okhoronu prav na vinakhodi ta korisni modeli» – Law of Ukraine “On Protection of Rights to Inventions and Utility Models. 15.12.1993 Vol 3687-XII (Vidomosti Verkhovnoyi Radi Ukraini. 1994. No. 7. art. 32. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
 12. Zakon Ukraini «Pro zakhist interesiv osib u sferi intelektual`noyi vlasnosti pid chas diy voyennoho stanu, vvedenoho u zv'yazku iz zbroynoyu ahresiyeyu Rosiys`koyi Federatsiyi proti Ukraini. – The Law of Ukraine “On Protection of the Interests of Individuals in the Field of Intellectual Property During the Martial Law Introduced in Connection with the Armed Aggression of the Russian Federation Against Ukraine. 01.04.2022 No 2174-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text>
 13. Zakon Ukraini Pro okhoronu prav na vinakhodi ta korisni modeli. – The Law of Ukraine On Protection of Rights to Inventions and Utility Models. 15.12.1993 No 3687-XII Vidomosti Verkhovnoyi Radi Ukraini. 1994. No. 7. art. 32. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
 14. Saha C. N., Bhattacharya S. (2011) Intellectual property rights: An overview and implications in pharmaceutical industry. *J Adv Pharm Technol Res*, no. 2(2), pp. 88–93. DOI: <https://doi.org/10.4103/2231-4040.82952>

Стаття надійшла до редакції 29.05.2024 р.